

Ida-Virumaa õiglase ülemineku haridusplaan

Ida-Virumaa haridusplaani eesmärgid:

- 1) maakonna majanduse mitmekesistamine;
- 2) maakonna atraktiivsuse suurenemine elukohana;
- 3) Ida-Virumaa koolilõpetajad on eluks hästi ette valmistatud, nad on ettevõtlikud ja valdavad hästi vähemalt kolme keelt;
- 4) õiglase ülemineku ajal on tagatud Ida-Virumaa elanike elukvaliteedi paranemine.

Miks on hariduse valdkond õiglase ülemineku temaatikas oluline?

Kõik saab alguse haridusest. Haridusel on võtmetähtsus iga piirkonna pikaajaliste arenguplaanide teoks saamisel. Kõik äri sektorid teenindusest tööstuseni sõltuvad haritud ja ettevõtliku tööjõu olemasolust, samuti hea halduskorraldus. Lisaks määravad head haridusvõimalused tänapäeval üha enam elukeskkonna ja -koha atraktiivsuse. Atraktiivsed haridusasutused leevendavad negatiivseid demograafilisi muutusi ja aitavad maakonnas hoida ning toovad siia juurde noori inimesi.

Fookus ümberõppele ning uute teadus- ja arendustöötajate ettevalmistus:

Ida-Viru maakonnas peame olema valmis ühel hetkel põlevkivisektori ca 4500 inimese ümberkoolitamiseks. Töökohtade olemasolu on üks peamisi inimeste elukvaliteeti määravaid tegureid. Töö saamine omakorda sõltub inimese oskustest. Põlevkivisektorist koondatavatel inimestel on uue töö leidmiseks enamasti vaja oma oskuseid vastavalt tööturu olukorrale täiendada või uued oskused omandada.

Fookus ettevõtlusele ja ettevõtlikkusele:

Selleks, et oleksime valmis suurendama kohalike ettevõtete konkurentsivõimet ning edendada kohalikku ettevõtlust on vaja teha etteulatuvaid tegevusi, mis saavad alguse koolidest. Peame varasemast oluliselt rohkem keskenduma ettevõtlikkushoiakute kujundamisele, mis on aluseks ettevõtlusaktiivsuse kasvule ning kodanikuühiskonna arengule.

Eesmärkide saavutamist toetavad tegevused

Tegevus	Õpetajakoolituse tasemeõppe erialade vastuvõtu suurendamine
Vajalikkuse põhjendus	Eesti õpetajaskond vananeb kiiresti ning eriti Tartust ja Tallinnast kaugemal paiknevad piirkonnad vajavad kasvaval hulgal uusi õpetajaid. Olemasolev riiklik tellimus ei suuda katta õpetajate järelkasvu vajadust.
Tegevuse lühikirjeldus	Maakonnas paiknevad ülikoolide kolledžid avavad ja arendavad õppekavu, mille lõpetajad saavad asuda koolis tööle õpetajatena või suurendavad vastuvõttu juba olemasolevatel õpetajakoolituse erialadel. Võimalusel avatakse maakonna kolledžites emaülikooli õppekavade rühmad. Osa õpet on võimalik pakkuda ka moodulipõhiselt, mida on hiljem võimalik VÕTAgale üle kanda teistele õppekavadele (nanokraadide arendamine). Uued õppekavad avatakse ja vastuvõttu suurendatakse erialadel, kus õpetajate puudus maakonnas on kõige suurem (nt reaalainete õpetajad, eesti keele õpetajad). Üliõpilastele pakutakse maakonna koolides praktikakohti ning pidevat mentorlust, et siduda neid Ida-Virumaaga. Õpetajakoolituse õppekavade avamisel lähtutakse õpetajate kutsestandardist ja kaasaegseist õppemeetoditest ning õppijakesksest õpikäsitlusest.

	Gümnaasiumides toetatakse pedagoogikamooduli raames valikkursuste pakkumist õpilastele, kes soovivad peale gümnaasiumit õpetajaerialadele õppima asuda.
Toetatav eesmärk	II, III
Elluviimise periood	Vastuvõtu suurendamine olemasolevatel erialadel saab enamasti alata järgmisel õppeaastal pärast rahastusotsust, mõnel juhul juba samal aastal. Alustada saab seega juba 2021. a. Uute õppekavade ettevalmistus võtab orienteeruvalt kaks aastat. Ettevalmistustega saab alustada 2021, esimene vastuvõtt saab toimuda 2023. a.
Peamised elluviijad	Tartu Ülikool (eelkõige Narva kolledž), TalTech (eelkõige Virumaa kolledž) kui õppetöö läbiviimise kohad koostöös Haridus- ja teadusministeeriumi (järelevalve ja kvaliteedinõuded) ja kohalike omavalitsustega (tellija ja peamine kasusaaja) ning vajadusel Tallinna Ülikooliga.

Tegevus	Õpetajate kompetentsikeskuse loomine
Vajalikkuse põhjendus	Ida-Virumaa maakonna õpetajate jaoks jäävad sageli Tartus ja Tallinnas paiknevad ülikoolid liialt kaugeks. Neil oleks lihtsam ja kiirem pöörduda konsultatsioonide ja täiendkoolituste sooviga maakonnas paikneva keskuse poole. TÜ Narva kolledžis on õpetajahariduse õppekavad olemas ja hea baas sellise keskuse kujunemiseks. TTÜ Virumaa kolledžis on olemas tugev loodushariduslik teadmine. Mõlemas kolledžis on olemas tugev eesti keele kui teise keele õpetamise kompetents. Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli Kohtla-Järve struktuuriüksuses on teadmine tervishoiu- ja edendamise kohta, sh vaimse tervise kohta. Nendele keskustele saab võrgustiku vormis kompetentsikeskuse rajada, mis toetab õpetajaid nii õppetöö konsultatsioonide kui täiendkoolitustega. Ida-Virumaa valulaps on keeleoskuse tase, mis peab koolilõpetajatel senisega võrreldes oluliselt paranema. Seetõttu peab keskuse üks fookus olema keeleõppe toetamisel. Maakonna koolides töötab ka üsna suur hulk ilma õpetaja kutseta ja kasina eesti keele oskusega õpetajaid. Täiendkoolituste fookus alushariduses peab olema õppijate keeleõppe ja loovuse arendamisel. I ja II kooliastmes peab rõhk olema jätkuvalt keeleõppe (LAK), loovuse ja ettevõtlikkuse arendamisel. III kooliastmes ja gümnaasiumis on vaja eelisarendada õppijate autonoomiat ja ettevõtlikkust. Õpetajaid tuleb lisaks toetada eesti keele oskuse arendamisel ja kutse taotlemiseks ette valmistamisel. Koolide juhtkonnad vajavad samuti spetsiifilist täiendkoolituste programmi, et toetada nii õpetajate autonoomiat kui sihipäraseid muutuseid piirkonna hariduselus.
Tegevuse lühikirjeldus	1. Ida-Virumaa eesti keele õpetajate nõustamine. 2. Erinevad konsultatsioonid aineõpetajatele ja õppemetoodikate kogemusvahetuse seminarid õpetajatele. 3. Kõigi haridustaseme õpetajatele täiendkoolituste korraldamine peaeesmärgiga võtta koolides kasutusele tõhusamad keeleõppe metoodikad (sh LAK), arendada jõuliselt õpilaste digipädevust, loovust ja kriitilise mõtlemise oskust ning toetada õppijate autonoomiat ja enesejuhtimist.

	4. Omaette arenguprogramm piirkonna koolidirektoritele jt juhtkonna töötajatele. 5. Kõigi haridustöötajate nõustamine vaimse tervise hoidmisel, et vältida läbipõlemist. 6. Kolleegilt-kollegile tüüpi nõustamised, nt kovisioonirühmad, nii alustavatele õpetajatele kui kogenud õpetajatele (koostöös aineseksioonidega) ja koolide juhtidele. 7. Koostöö ettevõtliku kooli ja keelepöörde programmiga ning teiste haridusprogrammidega 8. Eesti keele – ja kultuuri koolitused tegevõpetajatele. <i>Täiendkoolituste fookus sõltub maakonna haridusuuringu tulemustest.</i>
Toetatav eesmärk	II, III
Elluviimise periood	Täiendkoolitustega on võimalik alustada juba 2021. aastal. Keskuse loomisega saab alustada 2021, tegevuste täies mahus käivitamine alates 2023.
Peamised elluviijad	Tartu Ülikool (eelkõige Narva kolledž), TalTech (eelkõige Virumaa kolledž), vajadusel koostöös TLÜ-ga, Tallinna tervishoiu Kõrgkooliga, INSA, partnerid.

Tegevus	Haridustöötajate (sh tugispetsialistid) maakonda ümberasumise toetamine
Vajalikkuse põhjendus	Tallinnas ja Tartus oma õpingud lõpetanud noored õpetajad eelistavad sageli jääda just nende linnade lähipiirkonda ega ole kuigi varmad siirduma Ida-Virumaale. Põhjused on nii materiaalsed kui ka hirmudega seotud – ümberasumine teise elu- ja töökohta on seotud arvestatavate kulutustega, osa õpetajaid kardavad sattumist kakskeelsesse keskkonda ja Ida-Virumaa maine on kohati madalam kui mujal Eestis. Seetõttu on vaja õpetajate, õppejõudude, tugispetsialistide jt haridustöötajate maakonda meelitamiseks muuta Ida-Virumaal töötamine nii atraktiivseks kui otseselt majanduslikult kasulikumaks kui mujal Eestis.
Tegevuse lühikirjeldus	Rakendatakse erinevaid toetusmeetmeid, mis aitavad uusi haridustöötajaid maakonna koolidesse ja kolledžitesse tööle asuma: - a ühekordsed ümberasumise toetused maakonda elama asuvatele õpetajatele ja õppejõududele; - b sõidu- ja majutustoetused õpetajatele ja õppejõududele, kes liiguvad mujal Eestis paikneva elukoha ja Ida-Virumaa töökohta vahel; Samuti rakendatakse meetmeid, mis aitavad töötamist Ida-Virumaal hoida atraktiivse: - c 25% palgalisa eesti keeles õpetavatele õpetajatele, kes õpetavad lasteaedades ja koolides (sh kolledžites) eesti keelest erineva emakeelega õpilasi - d õppetööst vaba enesetäiendussemester õpetajatele (1 semester 5 aasta jooksul); - e noortele spetsialistidele (sh õpetajate) üürimajade ehitamine/renoveerimine (Kohtla-Järvel või Jõhvis, Narvas) ja rent soodustingimustel.

	f Maakonna haridustöötajate (sh tugispetsilistide) tunnustussüsteem. g Koostöö piirkonna suurettevõtetega (nt stipendiumite määramine)
Toetatav eesmärk	II, III, IV
Elluviimise periood	Rakendub alates 2022.
Peamised elluviijad	KOV, üldhariduskoolid, gümnaasiumid, kutsehariduskeskus, kõrgkoolid

Tegevus	Ülemineku/siirde kompetentsikeskus Ida-Virumaal
Vajalikkuse põhjendus	Uuendused ei sünni ilma uute ideedeta, nende kasvulava ja läbiproovimise väli on teadus- ja arendustegevus, mis toidab innovaatilist ettevõtlust kui ka tõenduspõhiseid poliitikaotsuseid. Samuti on vajalik Ida-Virumaa sotsiaalse heaolu, erinevate sotsiaalsete rühmade muutumise ja muutusega kohanemise pikaajaline seire.
Tegevuse lühikirjeldus	Luua kõrg- ja kutsekoole, ettevõtteid jt organisatsioone ühendav kompetentsikeskus, mis keskenduks nii uutele tehnoloogiatele; nendega seotud ettevõtlusele kui ka ülemineku sotsiaal-kultuurilistele ja tervise aspektidele. Töö peamine fookus on teadus- ja arendustegevus (nii rakendus- kui alusteadus), kuid ka innovatsiooni katseprojektid (nii tehnoloogiline kui sotsiaalne innovatsioon) ning kohalike kõrgkoolide õppekavade arendus. 1 RITA-tüüpi, uurimisprobleemidel tuginev võrgustikuprojekt, mis kaasab kohapeal kolledžites töötavaid eksperte ja töörühmi mujal Eesti kõrgkoolides. 2 Kolme uurimissuuna eestvedaja (professor või kaasprofessor) palgatoetus ja stardigrant kolledžitesse: tehnoloogiasuure (Virumaa kolledž), ühiskondlik siire (Narva kolledž), majanduse siire (Narva kolledž). 3 Sotsiaalteaduslik Ida-Virumaa ülemineku seireuuring. 4 Regulaarne rahvusvaheline konverents Ida-Virumaa ülemineku uuringute tulemustest.
Toetatav eesmärk	II, IV
Elluviimise periood	On võimalik alustada juba 2021.
Peamised elluviijad	Tartu Ülikool (eelkõige Narva kolledž), TalTech (eelkõige Virumaa kolledž), Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, partnerid

Tegevus	Uute magistriõppe õppekavade avamise toetus piirkonna kõrg- ja kutsekoolidele
Vajalikkuse põhjendus	Majanduse mitmekesistamine ja suure lisandväärtusega töökohtade loomine eeldab hea ettevõtlusalase ettevalmistusega, laia silmaringi ning kiiresti arenevates valdkondades kõrghariduse saanud inimeste olemasolu maakonnas. Bakalaureuseõppe lõpetajad suunduvad sealjuures sageli edasi õppima, magistriõppe lõpetanud jäävad suurema tõenäosusega maakonda ning alustavad tööelu. Magistriõppe õppekavad on vaja avada valdkondades, mis toetavad maakonna majanduse kiiret ümberkohandumist ja arenguvajadusi,

	eelkõige IKT, alternatiivenergeetika, ettevõtluse ja õpetajakoolituse suunal. Arvestada tuleb ka elanikkonna vananemisest tingitud vajadust arendada õppekavasid tervishoiu, vaimse tervise õenduse ja eakate hoolduse suunal. Õppimine tasemeõppe õppekavadel on ka üks ümberõppe võimalusi. Uued õppekavad vajavad toetust eelkõige käivitamise faasis. Kuna riiklikult finantseeritud tasuta õppekohtade arv on väga piiratud, siis on uute õppekavade käivitamisel vaja esimestel aastatel õppekavasid toetada õppekohtade finantseerimise kaudu.
Tegevuse lühikirjeldus	Finantseeritakse õppekohtasid uutel, maakonna arenguvajadustest lähtuval magistriõppe õppekavadel. Igal avataval õppekaval toetatakse 20 õppekohta kolme aasta jooksul. Selle ajaga peab õppekava jõudma jätkusuutliku iseseisva toimimismudelini.
Toetatav eesmärk	I, II, IV
Elluviimise periood	Õppekava avamine ülikoolides võtab orienteeruvalt kaks aastat. Seetõttu saab esimeste uute kavade alustada kõige varem 2023. aastal.
Peamised elluvijad	TÜ Narva kolledž, TTÜ Virumaa kolledž, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool

Tegevus	Professuuride avamine kolledžites
Vajalikkuse põhjendus	Professori, kui oma valdkonna eestvedaja olemasolu kolledžis tagab vastava eriala õppe- ja teadustöö arengu ning kõrgetasemelisuse. Sestap on professuuride olemasolu Ida-Virumaal paiknevates kolledžites oluline vahend tagamaks maakonna arenguks vajalike erialade eelisarendamise ning vastava teadmuse olemasolu maakonnas kohapeal. Korraliste professorite panuse kõrval saavad kolledžid olulistel erialade võõrustada ka külalisprofessoreid, et tuua maakonda teadmisi, mida on vaja maakonna arengu väljakutsete lahendamiseks. Professorite olemasolu võimaldab arendada teadusrahastuse taotlemise võimekust, viia läbi doktoriõpet ning seega tõsta maakonna konkurentsivõimet laiemalt.
Tegevuse lühikirjeldus	Professuuride avamine: palgatoetus ja stardigrant Külalisprofessorite programm
Toetatav eesmärk	I
Elluviimise periood	Alates 2022
Peamised elluvijad	TÜ Narva kolledž, TTÜ Virumaa kolledž

Tegevus	Maakonna arengu jaoks võtmetähtsusega rakendusuuringute programm
Vajalikkuse põhjendus	Iga hea arengukava tugineb a) olemasoleva olukorra täpsel kirjeldusel ja b) tegevuste tagajärjel toimuvate muutuste seirel. Hariduselu kohta saab esmast infot koolide välis- ja sisehindamise tulemuste põhjal. Olukorra põhjuste kirjeldamine eeldab täpsemaid uuringuid kohapeal. Kuna maakonna hariduselu üks olulisi fookuseid on keeleõpe ning probleem on õpilaste eesti keele oskus, siis on hädavajalik laialt kasutatavate erinevate keeleõppe meetodite (LAK, keelekümbel, +1

	õpetaja jt) tulemuslikkuse võrdlus. Seni ei ole ühtki sellist uuringut Eestis läbi viidud.
Tegevuse lühikirjeldus	1) Maakonna haridusuuring – maakonna hariduse tugevate ja nõrkade tulemuste väljaselgitamine ja haridusküsimuste parandamise võimaluste uuring (sh koolivõrgu optimeerimine ja õpetajate vajaduse prognoos). 2) Erinevate aktiivselt kasutatavate keeleõppe meetodite (LAK, keelekümbel, +1 õpetaja jt) tulemuslikkuse võrdlus. 3) Uuringud, mida on vaja maakonna arengu planeerimiseks (tööturu uuring jmt)
Toetatav eesmärk	I, II, III, IV
Elluviimise periood	Tegevustega on võimalik alustada juba 2021.
Peamised elluviijad	IVOL ja või IVEK koordinaatorina ja tellijana

Tegevus	Põlevkivisektorist vabanevate inimeste ümber- ja täiendõppeprogrammid
Vajalikkuse põhjendus	Õiglase ülemineku programmi peaesmärk peab olema kohalike elanike elukvaliteedi hoidmine ja kasvatamine. Töökohtade olemasolu on üks peamisi inimeste elukvaliteeti määravaid tegureid. Töö saamine omakorda sõltub inimese oskustest. Põlevkivisektorist koondatavatel inimestel on uue töö leidmiseks enamasti vaja oma oskuseid vastavalt tööturu olukorrale täiendada või uued oskused omandada. Ümber- ja täiendõppe programmid vajavad ka eeltegevusi - tööandjate vajaduste ülevaadet ja töökohtade prognoosi, samuti programmide ettevalmistamise toetust.
Tegevuse lühikirjeldus	Töökohtade vajaduse ülevaate ja prognoosi koostamine. Koostöös tööjõudu vajavate ettevõtetega töökohapõhiste ümber- ja täiendõppe programmide loomine kõrgkoolide, kutsehariduskeskuse ja täiendõppekeskuste juurde. Kõrgkoolide tasemeõppe rakendamine töötute ümberõppeks sh töökohapõhiseks õppeks. Meetmed töötute motiveerimiseks ümber- ja täiendõppeks ja õppijate toetamine. Programmide turundamine.
Toetatav eesmärk	I, IV
Elluviimise periood	Võimalik alustada 2021.
Peamised elluviijad	Eesti Töötukassa, Ida-Viru Kutsehariduskeskus, kõrgharidusasutused, ettevõtted

Tegevus	Vaba- ja huvihariduse toetamine
Vajalikkuse põhjendus	Läbi kogu elukaare peab inimestel olema võimalus oma huvisid realiseerida ka väljaspool formaalharidust. Elukvaliteeti määravad ka vaba aja veetmise võimalused. Lisaks sellele saab vaba- ja huvihariduse kaudu toetada õppijatele Ida-Virumaal nii vajaliku eesti keele keskkonna loomist ja

	erinevatesse elanikerühmadesse kuuluvate inimeste omavahelist lävimist lõimumisvahendina.
Tegevuse lühikirjeldus	Vaba- ja huvihariduse õpetajate koolitused pedagoogikas, andragoogikas ja mentorlusoskuste alal. Õpetajate ja koolitajate kogemuste vahetamise programmid. Uute programmide väljatöötamise ja käivitamise toetamine. Uuring huvihariduse olukorrast käesoleval ajal ja arenguvajadustest. Koostöö haridusühenduste jt haridusse panustavate vabaühendustega. Pakkuda mitmekesiseid huviringe eri vanuses inimestele.
Toetatav eesmärk	II, IV
Elluviimise periood	Võimalik alustada 2021.
Peamised elluviijad	Huvihariduskeskused, koolid, kõrgkoolid, muuseumid, spordiklubid, kutsehariduskeskus jt.

Tegevus	Inseneeria, õpetajate ja tervishoiuvaldkonna populariseerimine
Vajalikkuse põhjendus	Eestis ja tegelikult kogu maailmas on tõsine probleem inseneride, õpetajate ja tervishoiutöötajate järelkasvuga, kuna see valdkond ei ole õppurite jaoks atraktiivne. Antud valdkonnad ei ole kooliõpilaste jaoks huvitavad. Õppurite arvud langevad katastroofiliselt. Ida-Virumaa kui tööstuspiirkonna jaoks on väga oluline, et maakonna noored väärtustaksid õpetajaametit ja loodusteaduste olulisust. Oleks vaja koostöös ettevõtete ja erialaliitudega luua Inseneriakadeemia (sarnane IT-akadeemiaga, kuid tunduvalt laiem). Maakonnas on suur puudus robotika- jm tehnikaringide koolitajatest. Puudulik on tehnika valdkonna valikkursustest üldhariduskoolides. Eesmärk on jõuda sinna, et suur osa Ida-Virumaa noori väärtustaksid insenerlikku mõtteviisi, oleksid valmis leiutama ja looma. Seeläbi on võimaliks suurendada ka ettevõtlikkust
Tegevuse lühikirjeldus	Vaba- ja huvihariduse õpetajate koolitused tehnika valdkonnas. Tehnikavaldkonna tegevusprogrammide väljatöötamine ja käivitamise toetamine. Loodusteaduste populaarsuse tõstmine noorte hulgas. Gümnaasiumitesse valikkursusena pedagoogika sissejuhatav aine.
Toetatav eesmärk	II, IV
Elluviimise periood	Võimalik alustada 2021.
Peamised elluviijad	Huvihariduskeskused, koolid, kõrgkoolid, kutsehariduskeskus jt.

Plaani koostamisse on olnud kaasatud Ida-Viru teadusnõukogu, Ida-Viru haridusklastri liikmed (Ida-Viru haridusklastri koondab kohalikke omavalitsusi, kõrgkooli, kutsehariduskeskust, riigigümnaasiume, üldhariduskooli, lasteaedu ja huviharidusasutusi).